

Rosa Regàs

«El futur serà el resultat de la feina que fem ara»

Entrevista per Marta LÓPEZ VIVANCOS i Anna ROVIRA

RESUM: *Entrevista a Rosa Regàs, directora de la Biblioteca Nacional espanyola des de 2004. Parla sobre la Biblioteca Nacional des de la seva arribada, els projectes de dinamització cultural i la seva major obertura als ciutadans i les relacions amb altres biblioteques de l'Estat i Europa. També sobre els projectes de digitalització dels fons i de nous serveis en línia que ha endegat, i els canvis en l'organització. Es comenta el problema que representa el dipòsit legal, tant d'impresos com de recursos electrònics en línia. Acaba comentant el paper de les biblioteques nacionals.*

MOTS CLAU: Biblioteca Nacional (Espanya); biblioteques nacionals; Regàs, Rosa; entrevistes; dipòsit legal; recursos electrònics

La lectura és una de les grans passions de la barcelonina Rosa Regàs. Als llibres també ha dedicat una bona part de la seva vida professional: com a escriptora, com a editora i, des del 14 de maig de 2004, com a directora general de la Biblioteca Nacional espanyola. Quan va arribar a la Biblioteca creia que es podria dedicar a la investigació d'edicions i textos i a la lectura, però, tal i com ho explica ella mateixa en aquesta entrevista, ben aviat es va adonar que el càrrec li exigia un altre tipus de dedicació.

Item – Des de la seva arribada a la Biblioteca Nacional s'ha evidenciat un clar augment de les activitats culturals. Creu que aquest ha de ser un element clau en la dinàmica de la Biblioteca?

Rosa Regàs. Biblioteca Nacional. Directora General. directora.general@bne.es

Marta López Vivancos. marta.lopez-vivancos@upc.es

Anna Rovira Fernández. anna.rovira@upc.edu

Biblioteca Gabriel Ferraté (Universitat Politècnica de Catalunya); Universitat de Barcelona.

Departament de Biblioteconomia i Documentació

Entrevista feta l'octubre de 2005; rebuda el 5 de gener de 2006

R. Regàs – Sí, però a més d'oferir una gran quantitat d'activitats culturals que creiem que són atractives, estem treballant en un element important com és la millora de l'atenció a l'usuari des del moment que accedeix a la biblioteca: properament, es farà que l'entrada sigui directament pel vestíbul principal, on instal·larem un gran mostrador d'acollida atès per personal bibliotecari que filtri el lector cap el servei que sol·licita i on s'atendran consultes sobre l'ús de la biblioteca, així com informació addicional. Al costat d'aquest mostrador d'acollida instal·larem una sala multimèdia amb més de trenta punts amb accés a Internet i a tots els recursos electrònics d'informació que té la biblioteca; també oferirà la possibilitat d'utilitzar eines d'ofimàtica bàsica. Esperem que aquest nou espai, que serà convenientment difós, atregui nous usuaris que puguin comprovar que la Biblioteca Nacional està oberta a tothom.

Els nous usuaris podran comprovar que la Biblioteca Nacional està oberta a tothom

— **Creu que un *excessiu* nombre d'activitats de promoció cultural pot convertir la Biblioteca Nacional en un equipament cultural de primera línia però en una biblioteca de segona?**

— Encara que la multiplicació de l'oferta cultural és molt visible, no és pas aquesta la nostra única línia d'acció. De fet, estem elaborant un pla estratègic on aquesta figura com una de les línies principals, però en tenim sis més. Volem que la biblioteca sigui un lloc de trobada i també som conscients que ha d'ocupar el lloc que li correspon en l'àmbit bibliotecari espanyol. En aquest sentit, reforçarem clarament el suport a la recerca i treballarem per aconseguir que la biblioteca esdevingui un centre d'informació especialitzat de primer ordre. Aspirem també a convertir-nos en un referent professional imprescindible, per la qual cosa hem d'actualitzar la nostra infraestructura tecnològica per a poder exercir d'agència bibliogràfica nacional. També estem desenvolupant una intensa tasca amb vista a recuperar la presència de la biblioteca en matèria de cooperació, tant a escala nacional com internacional. Tenim moltes coses a oferir i ens estem preparant per a fer-ho de la manera més eficaç, però entenem que és un procés que trigarà un cert temps.

— **Des del setembre de 2004, l'accés a la Biblioteca Nacional es més flexible. S'ha reflectit això en un increment del nombre d'usuaris?**

— Hi ha hagut un cert increment del nombre d'usuaris, però encara no n'estem satisfets. Creiem que podem oferir molts més serveis que els que actualment estem donant i això ens ha portat a replantejar-nos l'atenció al públic en la línia que abans he explicat, fent un esforç especial per a intentar ser capaços de proporcionar un servei d'informació ajustat a les necessitats del ciutadans.

— Es podria flexibilitzar la política de préstec, que actualment és força restrictiva?

— Com sabeu, la Biblioteca Nacional no ofereix cap servei de préstec als usuaris. Només oferim la consulta dels nostres fons a la sala. De totes maneres ja hem començat a flexibilitzar les condicions d'accés i volem seguir avançant en aquesta línia; a més, volem assegurar una major participació en programes de préstec interbibliotecari. En aquest sentit, estem estudiant la possibilitat d'oferir millors opcions a la resta de biblioteques, especialment les universitàries, ja que fins ara el nostre paper ha estat força restrictiu.

— Ha comentat en alguna ocasió que a Espanya es publica en excés: la majoria de les més de seixanta mil edicions que es publiquen a Espanya cada any ni es venen ni es llegeixen. El dipòsit legal és un element clau per al creixement de les col·leccions de les biblioteques nacionals, però ahora suposa rebre molts materials, incloses les innumerables reedicions i reimpressions, que potser no són els més idonis per a formar la col·lecció de la biblioteca. Alguns experts han apuntat la possibilitat d'establir un dipòsit legal selectiu: quina és la seva opinió?

— La possibilitat d'un dipòsit legal selectiu és una qüestió delicada, perquè fins ara ha fet possible una exhaustivitat molt important pel que fa als materials recollits, i això assegura un paper fonamental de la Biblioteca Nacional en la conservació del patrimoni cultural espanyol. És cert que s'està treballant en una nova llei del llibre que inclou una reforma essencial del dipòsit legal, i que a partir de la seva entrada en vigor el dipositant serà l'editor en lloc de l'impressor. Esperem que amb aquesta mesura s'ajusti més la pertinència dels materials que entren a la biblioteca. Es podria discutir, potser, quants exemplars cal dipositar però crec, sobretot, que cal pensar en donar noves utilitats al tercer exemplar —treballant en el desenvolupament d'una biblioteca dipositària, per exemple— que no pas en reduir-ne el nombre. Tot això s'haurà

d'estudiar en el desenvolupament reglamentari del dipòsit legal que es farà després de l'aprovació de la nova llei.

— **Creu que la seva vinculació amb el món literari i editorial pot facilitar la captació de destacades col·leccions privades, que podrien passar a formar part del patrimoni públic?**

— Més aviat crec que per a aconseguir aquesta captació s'hauria de fomentar la donació a canvi de l'exempció del pagament d'alguns impostos o de drets de successió.

No serà fàcil, ara, plantejar un dipòsit legal complet per als recursos electrònics

— **Quin pressió s'està fent des de la Biblioteca Nacional perquè la nova llei del dipòsit legal reculli, de forma explícita, els recursos electrònics, especialment els llocs web? Es pensen endegar projectes, com s'ha fet als Països Baixos o a Suècia, amb el Kulturarw3? Hi ha consciència, en el món polític, de tot el que ja s'ha perdut perquè no s'ha conservat?**

— Crec que estem començant a ser conscients de la importància d'aquesta qüestió però encara ens queda molt camí per recórrer. Com ja he dit abans, des del Ministeri de Cultura s'està treballant en la redacció d'una nova llei del llibre que inclourà aspectes generals del dipòsit legal. De tota manera, crec que en una primera etapa no serà fàcil plantejar un dipòsit legal electrònic complet. Haurem d'anar obrint-nos a una nova cultura pel que fa al control d'aquest tipus d'informació i crear els procediments pertinents per a dur-lo a terme: cal tenir en compte que, avui, el procés de publicació a Internet és molt obert i no serà fàcil introduir les normes de control oportunes.

La qüestió que plantegeu és molt important i volem que sigui present a la legislació que es prepara, seguint el que en alguns països ja ha començat a fer-se. De tota manera, és un assumpte molt complex i encara no hi ha gaires realitats que serveixin de model a seguir. La naturalesa dinàmica dels recursos electrònics, especialment dels llocs web, planteja molts interrogants, les respostes als quals encara no són gaire clares: què guardarem? com ho guardarem? en quin format?, etc. En aquest sentit, des de la Bibliothèque nationale de France es propulsa un projecte molt interessant en què volem co-

mençar a participar: l'International Internet Preservation Consortium (IIPC), que es va iniciar al juliol de 2003 i que, de moment, s'ha centrat en el desenvolupament de pautes i aplicacions i en l'elaboració d'una estratègia per a treballar en la preservació dels continguts web.

— **En el camp catalogràfic, ¿quines actuacions té previstes a curt termini per a adaptar la biblioteca al MARC21?**

— Volem portar a terme un canvi del sistema de gestió bibliotecària; l'adaptació al MARC21 formarà part dels requeriments del nou sistema.

— **Com veu la solució al conflicte entorn de la catalogació del material provinent de la Comunitat Valenciana?**

— Aquesta és una qüestió que ha provocat una gran polèmica, però crec que està bé el que hem fet. Hem mantingut el codi *cat* com a codi de llengua, que és l'opció més correcta, però seguint criteris catalogràfics mantenim en la descripció l'accepció que apareix en la font. També estem pendents de revisar els encapçalaments i els subencapçalaments de matèria referits a llengües.

Els projectes de digitalització i el canvi de sistema són els reptes més importants

— **Són prioritaris els projectes de digitalització a la Biblioteca Nacional?**

— Sense cap dubte: crec que la digitalització és, juntament amb el projecte del canvi de sistema, el repte més important; l'abordarem a principis del 2006. Aquest projecte exigeix també, en primer lloc, el desenvolupament de la infraestructura tecnològica necessària que ens permeti formar part de projectes més ambiciosos con el de TEL (The European Library)¹, i, després, que l'esforç que fem en digitalització arribi als usuaris i també a la resta de les biblioteques espanyoles i llatinoamericanes.

— **Com estan els projectes de digitalització en curs?**

1. Ofereix una única passarel·la a les col·leccions de les biblioteques nacionals d'Europa.

— Fins ara s'han dut a terme molts projectes de digitalització, alguns en cooperació amb altres institucions i d'altres en solitari, però en la majoria dels casos s'ha buscat més la preservació que no pas la difusió. De manera que avui disposem de més d'un milió d'imatges que no podem oferir al públic en les condicions idònies. Un cop fet el canvi tecnològic, previst per al primer semestre de 2006, llançarem un projecte ambiciós anomenat Biblioteca Virtual Hispànica, amb el qual ens integrarem a TEL.

Volem garantir la provisió de registres bibliogràfics i d'autoritat a les altres biblioteques espanyoles

Tenim previst abordar tres accions prioritàries: en primer lloc, aprofitar les imatges que tenim i les seves metadades per a col·locar-les en un sistema que compleixi el protocol OAI d'arxius oberts. En segon lloc, hem posat en marxa la creació d'un grup d'experts que ens ajudi a definir les pautes de selecció i ens permeti donar prioritat als textos i a les edicions que són imprescindibles en la recerca i la història de la nostra cultura. Començarem amb una primera selecció de cent peces que esperem tenir disponibles al 2006. Finalment, volem oferir un accés especial als tresors de la Biblioteca Nacional amb una presentació més detallada, adreçada al gran públic, que permeti una consulta senzilla i la incorporació de textos i sons que expliquin la importància de cada peça i en mostrin les característiques principals. Aquest projecte vol ser, a més, una invitació a la resta de biblioteques espanyoles, ja que pensem que la digitalització és un repte comú i nosaltres volem oferir un pla de cooperació específic mitjançant el qual la Biblioteca Nacional serà el canal que vincularà les biblioteques i els projectes internacionals. És evident que hi ha molt de patrimoni en altres biblioteques i és fonamental evitar la duplicació d'esforços i garantir-ne la millor difusió.

— **Creu en la concepció de la Biblioteca Nacional com a capçalera del sistema bibliotecari espanyol? En quins serveis concrets es tradueix?**

— Ja que per fi estem al dia en la catalogació de tot el que hem rebut per dipòsit legal, volem garantir la provisió de registres bibliogràfics d'una forma eficaç, cosa que fins ara no hem fet. Aquesta serà una prioritat en el canvi de sistema. De la mateixa manera, tenim molt a oferir en matèria de normalització d'autoritats, especialment en les d'autor personal i corporatiu,

però també en les de matèria. N'oferirem la descàrrega en línia i llançarem un pla de cooperació en aquest terreny. Finalment, el projecte de Biblioteca Virtual Hispánica també s'emmarca en aquesta línia.

— **Quina relació té actualment la Biblioteca Nacional amb les biblioteques de les comunitats autònomes, especialment amb la Biblioteca Valenciana i la Biblioteca de Catalunya?**

— Si bé hem estat presents en les Jornadas Bibliotecarias que organitza la Subdirección General de Coordinación Bibliotecaria, i hem participat en diferents grups de treball, és veritat que la presència de la Biblioteca Nacional no ha estat, fins ara, gaire activa, però aquesta és la situació que vam heretar, i és per això que volem canviar d'actitud i oferir territoris concrets de cooperació, com els que he apuntat en relació a la digitalització i les autoritats, i, alhora, pensar en un pla de catalogació cooperativa. Esperem fer-ne alguna proposta concreta el proper any.

— **I amb els arxius? Quina relació manté amb l'Archivo Histórico Nacional i la Filmoteca Española?**

— La veritat és que en aquest moment la relació és escassa. Un cop marquem les pautes de cooperació amb altres biblioteques podrem plantejar-nos nous àmbits de col·laboració amb altres institucions com les que citeu.

— **Existeixen projectes de cooperació amb la resta de biblioteques nacionals europees?**

— Hi ha un organisme concret que és molt actiu: la Conference of European National Librarians (CENL) en què la Biblioteca sempre ha estat present, però amb molt poca participació. Arran de l'última conferència, que va tenir lloc a Luxemburg, hem obert moltes línies de col·laboració, com ara el compromís de participar com a membres de ple dret a TEL i la participació activa en diversos grups de treball com els que tracten d'indicadors de qualitat, de l'accés temàtic multilingüe i de la gestió de recursos electrònics. Esperem poder oferir molt aviat resultats, però encara hi ha molta feina a fer: hem de recuperar el temps perdut.

— **Pel que fa a l'organització interna, quines millores s'han previst?**

— Aquesta és, sens dubte, una de les assignatures pendents de la Biblioteca Nacional. Hem començat per plantejar un nou model organitzatiu amb el desenvolupament d'un nou organigrama que pretén ajustar millor els recursos humans a les línies d'actuació i les funcions que volem realitzar, especialment en tot el que té relació amb els nous projectes. També farem una modificació de la *Relación de puestos de trabajo* que permeti millorar les condicions laborals de les persones i, sobretot, oferir-los possibilitats de promoció i carrera professional. Un altre objectiu important que hem començat a abordar és la millora de la intranet de la biblioteca, perquè sigui de veritat un instrument de comunicació i treball col·laboratiu de tots.

El mecenatge hauria de complementar els pressupostos públics

— **I pel que fa al pressupost de la Biblioteca, el considera suficient per a portar a terme les funcions que li són pròpies?**

— El pressupost de la Biblioteca Nacional és prou raonable tenint en compte la quantitat de gent que hi treballa, més de vuit-centes persones, i les moltes funcions que realitza. Però en el moment actual, en què volem posar en marxa un canvi tecnològic molt important i obrir noves línies de treball, és evident que serà necessari comptar amb un suport econòmic específic.

— **Creu que el mecenatge en les biblioteques, i particularment a la Biblioteca Nacional, és una opció de futur viable com a complement dels pressupostos públics?**

— Crec que ho hauria de ser, encara que és evident que això suposa un canvi cultural important. En altres països com als Estats Units és una pràctica molt freqüent. Però no ho és en el nostre cas i, per tant, no serà gaire fàcil obtenir una bona resposta. Tot i així està dins els nostres plans intentar-ho.

Estic més interessada en el present i a recuperar
el passat de la Biblioteca Nacional
que no pas en el seu futur, que és prometedor

— **Quin creu que és el futur de les biblioteques nacionals a l'inici del segle XXI?**

— La veritat és que ara mateix estic molt més interessada en el present i a recuperar el passat de la Biblioteca Nacional que no pas en el seu futur, que el veig com el resultat de la feina que faig ara. Però si m'aturo a pensar-hi, veig el futur de les biblioteques nacionals molt prometedor. És possible que si ara hagués de decidir si les hem de crear o no, la resposta més eficaç i econòmica seria diferent a la que es va donar en el seu moment, però el cas és que actualment comptem amb unes biblioteques nacionals que representen un patrimoni cultural incalculable. Els nous reptes que s'han de proposar estan molt relacionats amb l'aprofitament de la tecnologia, la capacitat de respondre a la demanda informativa en un món mundialitzat i multicultural, l'aportació en l'àmbit de la competència en el maneig de la informació i en l'ensenyament al llarg de tota la vida, així com el compromís de mantenir i difondre la memòria històrica.

— **Quina biblioteca nacional triaria com a model o referent, ni que sigui utòpic?**

— Crec que tenim molts exemples interessants. El paper que està tenint la British Library com a servei d'informació és envejable, però també val la pena mirar altres models més propers a la nostra cultura com la Bibliothèque nationale de France o fins i tot la Biblioteca Nacional de Portugal, que ha fet un salt espectacular en serveis i en l'oferta de productes digitals.

Hem fet molt, però si miro tot el que queda per fer,
m'esvera pensar en els anys que necessitaria perquè
la nostra biblioteca assolís el nivell que jo vull

— **Quina valoració fa del càrrec un any després del nomenament?**

— Quan vaig arribar a la Biblioteca Nacional al maig del 2004 estava segura que el càrrec em permetria dedicar-me a la recerca d'edicions i textos i a la lectura. Però de seguida em vaig adonar que la feina que se'm demanava era d'una altra mena. La Biblioteca Nacional havia estat pràcticament aturada en molts aspectes des de feia set o vuit anys, i això havia creat una mena d'immobilitat que ha costat molt de diluir. Hi ha molta gent que treballa

molt bé, però en aquell moment faltava un projecte comú que entusiasmés, una política a seguir, un projecte a compartir. Les relacions amb altres institucions, incloses les estrangeres, eren molt minses; el procés de digitalització com a projecte global de tota la biblioteca no existia. La recerca també estava aturada. Tot això s'ha hagut de reestructurar, i així ho he intentat fer, començant per l'equip directiu, que és tot nou. Ara tinc una bona gerència, que ajuda a trobar solucions i a mantenir-nos en les difícils normes de l'Administració; tinc un director cultural que sap el que fa i ha aconseguit que la Biblioteca Nacional es faci veure; tinc una directora tècnica coneixedora de les necessitats d'una biblioteca nacional, capaç de fer córrer la informació en sentit horitzontal i desfer els territoris de regnes de taifes, que són tan negatius, i que dóna una gran importància a la recerca. Amb aquest equip estem tirant endavant el projecte comú que té les arrels en l'obertura de la Biblioteca a la ciutadania i a procurar que la gent entengui el que els oferim i que els agradi aprofitar-ho. D'aquí se'n deriva una major presència internacional, un procés de digitalització molt més sòlid, un programa cultural que faci conèixer el patrimoni, i un funcionament que doni les oportunitats professionals i econòmiques als que treballen en la Biblioteca Nacional. Ho estem intentant i ho estem aconseguint, encara que som conscients que ens cal temps per a recuperar el que s'ha perdut i per a posar-nos al dia i adquirir el ritme i els recursos que ens calen. En general, estic contenta, encara que penso que ja m'he gastat més d'un any i, si miro tot el que em queda, m'esvera pensar en la quantitat d'anys que necessitaria perquè la nostra Biblioteca tingués el nivell que jo vull.

La Biblioteca Nacional ha d'ocupar un lloc en la vida dels ciutadans

He de dir que he comptat amb molta ajuda. A més de l'equip directiu, he tingut el suport del Ministeri de Cultura, del d'Administracions Públiques, del d'Hisenda i del d'Indústria. Què més podia demanar quan vaig començar i encara no tenia ni idea del que m'esperava? Crec que el resultat és bo, no pas només pel meu esforç sinó pel de tots els que han entès que la Biblioteca Nacional ha d'ocupar un lloc importantíssim en la vida dels ciutadans, ni que sigui per conèixer-la i per estar-ne orgullosos.